

บทคัดย่อ

แผนงานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาศักยภาพของแต่ละภาคส่วนตามกรอบประเด็นของ ASEAN Tourism Strategic Plan 2011 – 2015 เพื่อวางกรอบการทำงานในลักษณะบูรณาการสู่แผนปฏิบัติการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางสู่การเป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงประชาคมอาเซียน ซึ่งเป็นการยกระดับการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง โดยส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมเสริมต่างๆ ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อเป็นจุดศูนย์กลางในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว โดยเน้นให้คนในพื้นที่มีบทบาทในการกำหนดแนวทางในการดำเนินการต่างๆ ด้วยตัวเอง เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและสามารถพัฒนาต่อไปได้อย่างยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาความพร้อมและประเมินศักยภาพของแต่ละภาคส่วนที่เป็นองค์ประกอบใน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวตามกรอบประเด็นของ ASEAN Tourism Strategic Plan 2011 – 2015 และ 2) เพื่อให้ได้แนวทางในการเพิ่มศักยภาพและพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน มีขอบเขตพื้นที่ศึกษาเป็นกลุ่มคลัสเตอร์การท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางทั้ง 4 จังหวัด ได้แก่ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น มหาสารคาม และร้อยเอ็ด การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสำรวจข้อมูลเชิงคุณภาพ (Exploratory Qualitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นตามวัตถุประสงค์ โดยใช้การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมกลุ่มผู้ประกอบการในภาคส่วนต่างๆ รวมทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิจัยแบบสำรวจภาคสนาม (Field Survey Research) ลงพื้นที่เพื่อสำรวจและเก็บข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวด้านต่างๆ และเก็บข้อมูลพฤติกรรมนักท่องเที่ยวจากแบบสอบถาม

ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพและความสามารถในการท่องเที่ยวของพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางชี้ให้เห็นถึงประเด็นและเงื่อนไขการพัฒนาที่ควรให้ความสำคัญและจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขส่งเสริมเพื่อยกระดับความสามารถของกลุ่มจังหวัดและใช้เป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางสู่การเป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงประชาคมอาเซียน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาภายใต้โครงการความร่วมมือของประเทศในกลุ่ม GMS ตามแนว Economic Corridor จะช่วยส่งเสริมบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำด้านการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคและภูมิภาคนี้ จากความได้เปรียบทางสภาพภูมิเศรษฐกิจ ที่สามารถพัฒนาให้ไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว (Tourism Hub) ทั้งทางอากาศและการคมนาคมขนส่ง โดยการเชื่อมโยงทางบกตามเส้นทางเศรษฐกิจหลักแนวเหนือ-ใต้ (North-South Corridor) และตะวันออกเฉียงตะวันตก (East-West Corridor) เพื่อรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในภูมิภาค โดยการสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดต่อกัน เพื่อสร้างความหลากหลายทางด้านสินค้าการท่องเที่ยวให้มากขึ้น (Diversity of Tourism Products) เช่น

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism) เพื่อนำไปสู่การกระจายรายได้ และสร้างงานแก่ประชาชนในพื้นที่

2) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่มจังหวัด เป็นเพียงกิจกรรมการท่องเที่ยวตามเทศกาลเท่านั้น ยังไม่มีการพัฒนากิจกรรมสนับสนุนเพื่อสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นเพิ่มเติม ปัจจุบันการจัดงานท่องเที่ยวเทศกาลต่างๆ เช่น งานบุญผะเหวดที่จังหวัดร้อยเอ็ด งานบุญพาข้าวลึงที่จังหวัดมหาสารคาม ฯลฯ ยังขาดการสนับสนุนงบประมาณ การวางแผนงาน และการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพจากหน่วยงานทั้งในส่วนกลางและระดับพื้นที่อย่างจริงจังและต่อเนื่อง และไม่มีหน่วยงานกลางช่วยในการประชาสัมพันธ์ ส่งผลให้กิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวในวงจำกัดเฉพาะในพื้นที่โดยรอบเท่านั้น และไม่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจากต่างถิ่นและชาวต่างชาติให้เข้ามามีส่วนร่วมในงานกิจกรรมดังกล่าวได้

3) เส้นทางคมนาคมในพื้นที่ซึ่งไม่สามารถเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวภายในกลุ่มจังหวัดได้อย่างครบถ้วน เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวกระจายตัวและอยู่ห่างไกลกันในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งเส้นทางที่ใช้สัญจรเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวในบางแห่งยังไม่ได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพมาตรฐานอย่างเพียงพอ ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อนักท่องเที่ยวที่ไม่ชำนาญเส้นทาง ทั้งนี้ถึงแม้จะมีแพคเกจเสนอขายเส้นทางท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานกลางทั้ง 4 จังหวัดแล้วก็ตาม แต่ยังไม่ครอบคลุมในทุกกิจกรรม ซึ่งรายการท่องเที่ยวที่ถูกรับเสนอแนะนั้นเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ “เส้นทางเที่ยววัด ชมสิม 4 จังหวัดอีสานกลาง” ส่วนการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นๆ เช่น การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การท่องเที่ยวแนวผจญภัย ฯลฯ ยังไม่ถูกนำเสนอขายให้เป็นแพคเกจเดียวกัน

4) ผู้เยี่ยมเยือนมีการใช้จ่ายเฉลี่ยต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับผู้เยี่ยมเยือนในภาคอื่นๆ ของประเทศ โดยมีสาเหตุเนื่องมาจากรายได้เฉลี่ยของผู้เยี่ยมเยือนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติค่อนข้างต่ำ และกิจกรรมที่จะช่วยกระตุ้นการใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยวของพื้นที่ซึ่งไม่ได้รับการพัฒนาและบริหารจัดการให้มีคุณภาพในระดับสากล ทำให้ไม่เป็นที่รู้จักและไม่สามารถดึงดูดความสนใจให้ผู้เยี่ยมเยือนรู้สึกได้รับความคุ้มค่าสูงสุดจากการใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนและการบริโภค

Abstract

The plan of this research was to study the potential of each sector within the framework of ASEAN Tourism Strategic Plan 2011 - 2015 in order to put the framework in an integrated manner into action plan for developing the Central Northeastern Region to be the center in connecting the ASEAN Community. This will boost tourism in the Central Northeastern Region by promoting the activities that are appropriate to local conditions, environment and culture as being the tourist information center by focusing on the people in the area in having a role in determining guidelines for various operations on their own in order to achieve strength and sustainable development. The objectives of this research are as follows; 1) to study and evaluate the potential of each sector that are the components in tourism industry within the framework of ASEAN Tourism Strategic Plan 2011 – 2015, and 2) to find ways to enhance and develop the tourism industry in the Central Northeastern Region to support the ASEAN Community. The areas of study were 4 provinces in the Central Northeastern Region consisting of Kalasin, Khon Kaen, Maha Sarakham and Roi Et, using tourism clustering approach. This study used the exploratory qualitative research to obtain preliminary information according to the purposes by collecting data from questionnaires, in-depth interviews and focus groups of entrepreneurs in various sectors, including quantitative research using the field survey research to explore and collect information of tourist attractions and tourist behaviors from questionnaires.

The findings obtained from the analysis of the basic information and environmental factors influencing the development of tourism potential and capability in the areas of the Central Northeastern Region indicated the issues and development conditions that should be focused and need to be modified to enhance level of capability of the provinces, and to be used as a framework to define the strategy to develop the tourism in the Central Northeastern Region into the center in connecting the ASEAN Community. It can be summarized as follows.

1) The development strategies under the cooperation of the GMS countries along the Economic Corridor shall help promote Thailand's role as a leader in the field of tourism in this sub-region and region, from the advantage of the economic climate that can develop Thailand to be a Tourism Hub both air and land transportation, by linking the North-South Corridor and the East-West Corridor to support the growth of the tourism industry in the region by creating linkages with neighboring countries along the border to create a diversity

of tourism products such as cultural tourism, eco-tourism, and agricultural tourism. This will lead to the distribution of income and create jobs for people in the areas.

2) The historical and cultural tourisms were considered only as the seasonal tourism activity and there was no development of supporting activities to generate more revenue. Currently, the events such as Boon Phawade Festival in Roi Et and Monkey Feeding Feeding Festival in Maha Sarakham still lacked of serious and continuous support, funding, and effective planning and management from both central and local government agencies, and there was no central agencies assisted in public relations. As a result, the tourism activities held were recognized only people in the areas and nearby. It cannot draw foreigners to participate in such events.

3) The transportation routes in the areas were still unable to link the tourist attractions within the provinces completely due to the tourist attractions were spread and far apart in each area, including the routes used to travel to the tourist attractions in some places have not yet been developed to meet standard which was a major obstacle to the tourists who were not familiar with the routes. However, even there were the travel packages offering in all four provinces in the Central Northeast Region, but it did not cover all activities. The travel programs presented were the cultural tourism which was “The Routes to See Isan Temple Architectures of 4 Provinces in the Central Northeaster Region”, while other types of tourism such as ecotourism, adventure and etc. have not been presented in the same package.

4) The average spending of visitors was quite low compared to the visitors in other parts of the country due to the average income of the visitors both Thai and foreigners were relatively low. Besides, the supporting activities to help stimulate spending for tourism of the areas have not been developed and managed to meet international standards. As a result, the events were not recognized, unable to draw attention and make the visitors feel the value of spending for the leisure and consumption.